Asia: Kokkolan Pihtinevan tuulipuiston osayleiskaavan kaavaluonnos

Kokkolan kaupunki
kirjaamo.kaupunkiymparisto@kokkola.fi

Lausunto

1 Johdanto

OX2 Finland Oy suunnittelee 52 (YVA-selostusvaiheessa 60-86) voimalan tuulivoimapuistoa, joka sijoittuu Pihtinevan alueelle, Kokkolaan. Hankealue muodostuu kolmesta alueesta, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on n. 97,2 (YVA-selostusvaiheessa149) km². Voimaloiden suunniteltu kokonaiskorkeus on 300 m. Hankkeen sähkönsiirto suunnitellaan toteutettavaksi ilmajohdoin joko Toholammille Ullavan sähköasemalle tai Hirvisuon sähköasemalle Kokkolassa.

2 Lausunto

Pyydettynä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Kaavaselostuksessa tiivistetään hyvin, mitä yhteysviranomainen YVA-selostuksesta tehdyssä perustellussa päätelmässä tuo esille. Perustellussa päätelmässä todetaan muun muassa, että Natura-arviointia tulee täydentää metsäpeuralle aiheutuvien vaikutusten arvioinnilla. Pihtinevan hankkeen vaikutuksia metsäpeurojen vaellusreitteihin talvehtimisalueille ja sieltä takaisin hankealueelle ja sitä ympäröiville Natura-alueille tulee tarkentaa. Lisäksi metsäpeuran osalta Etelänevan-Viitasalonnevan-Seljäsennevan Natura-alueeseen tulee jättää n. 5 km rakentamaton suojavyöhyke ja hanketta on supistettava merkittävästi ja sijoittelua tarkistettava siten, että herkimmät luonto- ja suojelukohteet vältetään. Suden osalta suunnittelussa tulisi varovaisuusperiaatteen mukaisesti käyttää 3 km välttelyvyöhykettä ja saukon lisääntymis- ja levähdysalueet tulee huomioida.

Kaavaselostuksessa todetaan, että tuulivoimahankkeesta aiheutuvat muutokset ovat erittäin pitkäkestoisia, mutta kuitenkin palautuvia. Selostuksessa vaikutusten arvioidaan vähenevän YVAn vaikutustenarvioinnista jonkin verran, koska suunnittelualue on pienentynyt ja on siirrytty etäämmälle häiriintyvistä kohteista.

Luke näkee, että myös tällä yksittäisellä hankkeella voi olla enemmän vaikutuksia kuin selostuksessa arvioidaan ja tämä korostuu, kun hankkeen vaikutusten lisäksi huomioidaan mahdolliset yhteisvaikutukset ja muut epäsuorat vaikutukset.

Hankealueelta on havaintoja kaikista neljästä suurpedosta ja alueen todetaan olevan rauhaisaa talousmetsäaluetta. Suden osalta selostuksessa todetaan, että hanke sijoittuu suurelta osin suden pesinnän kannalta potentiaaliseen rauhalliseen metsäympäristöön (Toholammin reviiri). Selostuksessa tuodaan hyvin esille myös muiden Toholammin reviirille sijoittuvien hankkeiden määrä ja sijoittuminen.

Kaikkien suunniteltujen tuulivoimahankkeiden aiheuttamien muutosten suuruus suurpetoihin arvioidaan kaavaselostuksessa suuriksi kielteisiksi. Toholammin susireviirillä kaikkien hankkeiden yhteisvaikutukset arvioidaan erittäin suureksi kielteiseksi.

Vaikka kaavaselostus tunnistaa hankkeella olevan merkittäviä vaikutuksia ja yhteisvaikutuksia suurpedoille, kaavaselostus ei esittele lievennystoimia, joilla näitä vaikutuksia voidaan pyrkiä vähentämään. Selostuksessa ei myöskään huomioida perustellun päätelmän antamaa varovaisuusperiaatteen mukaista välttelyvyöhykettä suden osalta. Sen sijaan Liitteessä 5, todetaan, että ”Suden suojelustatus on alentunut YVAmenettelyn jälkeen tiukasti suojellusta lajista suojelluksi lajiksi, jonka metsästys on mahdollista. Kokonaisia susireviirejä on hävitetty metsästyksellä viimeisen vuoden aikana ja uusia metsästyskiintiöitä suunnitellaan myös tulevalle talvelle.”

Luke huomauttaa, että vaikka susi on siirretty EU:n luontodirektiivin tiukkaa suojelua koskevasta liitteestä IV liitteeseen V, laji on edelleen luontodirektiivin tarkoittama suojeltu laji, ja sen osalta tavoitteena on suotuisan suojelutason saavuttaminen ja säilyttäminen.

Suden metsästyksen mahdollistuminen ei poista hankkeesta vastaavan velvollisuutta tunnistaa ja arvioida hankkeen vaikutuksia lajiin. Mikäli susireviireihin kohdistuu samanaikaisesti metsästyspainetta, elinympäristöjen muutoksia, häiriötä sekä useiden eri hankkeiden vaikutuksia, vaikutuksia on tarkasteltava kokonaisuutena. Metsästyksestä aiheutuva kuolleisuus ei siten ole peruste sivuuttaa hankkeen vaikutuksia, vaan se voi päinvastoin korostaa yhteisvaikutusten asianmukaisen arvioinnin merkitystä ja vaikutusten lieventämistä.

Kaava-alueeseen rajautuu muita hankkeita ja ympäristöön sijoittuu merkittävän paljon muita uusiutuvan energian hankkeita. Selostuksessa olisi syytä tuoda esiin keinoja lieventää näitä vaikutuksia.

Metsäkanalintujen osalta voimaloiden sijainteja on tarkasteltu siten, että kaikista rajatuista metsojen soidinpaikoista on yli 500 metriä kaavaluonnoksen voimalapaikkaan lukuun ottamatta yhtä pientä, kolmen kukon soidinaluetta, jolta etäisyyttä on n. 450 m. Suurimmat soidinalueet on huomioitu tätäkin laajemmilla puskurivyöhykkeillä. Kirjallisuuden perusteella 500 m saattaa olla riittämätön etäisyys soitimiin. Selostuksessa ei myöskään käy ilmi tarkastellaanko tässä etäisyyttä soidinten keskukseen vai soitimen arvioidulle reunalle. Lisäksi on hyvä huomioida, että vaikutuksia metsäkanalintuihin muodostuu myös muina vaikutuksina, kuin vaikutukset suoraan soitimiin. Linnuston osalta Luke näkeekin sen vuoksi puutteena, että yhteisvaikutuksia esim. metsäkanalinnustoon ei ole tarkasteltu.

Metsäpeurasta

Luke näkee, että Pihtinevan hankealue on edelleen laaja ja se sijoittuu Suomenselän metsäpeuran lisääntymisalueen länsiosiin. Hankealueelle ja sen läheisyyteen sijoittuu edelleen metsäpeuralle sopivaa lisääntymiselinympäristöä, joka käy hyvin selville myös Pihtinevan YVA-selostuksesta, sen tukena tehdyistä selvityksistä ja nykyisestä YVA-täydennyksestä. Nykyinen GPS-panta-aineisto sijoittuu hankealueelle osittain.

Luke myös toteaa, että yksittäisten hankkeiden vaikutusten arviointia metsäpeuran osalta hankaloittaa se, että eri vaiheissa olevia puhtaan siirtymän hankkeita sijoittuu Suomenselän metsäpeurakannan lisääntymisalueelle ja sen reunoilla karkeasti reilu sata, joista useita kymmeniä sijoittuu lisääntymisalueen reunaosiin. Samalla erilaisten siirto- ja runkoverkkojen määrä kasvaa huomattavasti (Luke: GPS-pantapeura-aineiston, tuulivoimahankkeiden ja sähkölinjaverkostojen vektoriaineistojen julkaisematon päällekkäisyysanalyysi).

Luke näkee perustelluksi esittää kysymyksen, että onko nykyisen puhtaan siirtymän suunnittelussa pystytty tuottamaan kokonaiskestäviä ratkaisuja, joissa luontokato minimoitaisiin? Luontokato tunnistetaan keskeiseksi ongelmaksi lukuisissa YVA-selvityksissä. Luke näkee, että Keski-Pohjanmaan alueella tämä kysymys on erityisen ajankohtainen, koska sen alueelle sijoittuu EU:n alueen runsain metsäpeuran paikallispopulaatio. Lisäksi Venäjän Karjalan, Kainuun ja todennäköisesti myös Pohjois-Pohjanmaan populaatiot ovat laskussa. Luke näkee, että monimittakaavaisen ja yli hallinnollisten rajojen menevän maankäytön suunnittelu olisi erityisen tärkeää. Luke toivoo, että Suomenselän metsäpeurakannan näkökulmasta keskeisten maakuntien välillä olisi enemmän yhteistyötä, joissa olisi tavoitteena minimoida luontovaikutuksia erityisesti pitkällä aikavälillä.

Luke pitää hankkeen Pihtinevan tuulivoimahankkeen pienentämistä, Etelänevan - Viitasalonnevan – Seljäsennevan Natura2000-alueen läheisyydessä tehtyjä voimalapoistoja sekä Natura-arviointien täydentämistä oikeansuuntaisina ratkaisuina. Täydennetyissä Natura-arvioinneissa on laajennettu metsäpeuran ekologisten yhteyksien ja hankkeiden yhteisvaikutusten tarkastelua, mukaan lukien Pihtinevan ja Kuuronkallion yhteisvaikutukset. Täydennetty aineisto vastaa ainakin osin yhteysviranomaisen perustellussa päätelmässä osoitettuihin puutteisiin, joita esiintyi YVA-selostuksessa. Luke katsoo kuitenkin, etteivät täydennykset kaikilta osin toteuta perustellussa päätelmässä esitettyjä lieventämisratkaisuja tai poista arvioinnissa tunnistettuja epävarmuuksia. Erityisesti noin viiden kilometrin rakentamaton vyöhyke jää toteutumatta Eteläneva–Viitasalonneva–Seljäsennevan Natura2000-alueella, jossa metsäpeura on perusteena ja jonka ympärillä on jo runsaasti ihmisvaikutusta. 12 voimalaa jää 3–5 km etäisyydelle em. Natura-alueesta. Päivitetty Natura-arviointi perustelee lyhyempää häiriövyöhykettä metsäisyydellä, vähäiseksi arvioidulla peuramäärällä, paikannusten painottumisella ja kulkuyhteyksien säilymisellä. Luke ei pidä vähäiseksi arvioitua metsäpeuramäärää sellaisenaan ekologisena perusteena tutkimustietoon pohjautuvan noin viiden kilometrin rakentamattoman suojavyöhykkeen kaventamiselle. Yksilömääräarvio ei osoita häiriövasteen etäisyyttä eikä jäljelle jäävien lisääntymiselinympäristöjen riittävyyttä. Myös metsäisyyden suojaava merkitys olisi perusteltua osoittaa kohdekohtaisesti huomioiden avosuot, puuston rakenne ja metsänkäsittelyn aiheuttamat muutokset. Puusto on em. alueella enimmäkseen alle 80-vuotiasta talousmetsää ja maaperä tasaista sekä alavaa turvemaata, jossa on runsaasti avosoita, joten suojaavaa topografiaa tai runsasta puustoa ei alueella juurikaan esiinny. Luke suosittelee lisäksi täsmentämään, perustuuko kaakkoisosaan painottuvaksi kuvattu paikannusaineisto lisääntymis- vai vaellusaikaisiin havaintoihin.

Kulkumahdollisuuksien säilyminen ei yksin osoita lisääntymisaikaisen tilankäytön tai elinympäristöjen laadun säilymistä. Näistä syistä Luke pitää perusteltuna säilyttää noin viiden kilometrin suojavyöhyke suunnittelun lähtökohtana ja merkittävät poikkeamat siitä tulisi perustella ekologisin tiedoin.

Luken suositus ja yhteysviranomaisen esittämä noin viiden kilometrin rakentamaton suojavyöhyke perustuu käytettävissä olevaan Rangifer-lajeja koskevaan tutkimustietoon sekä tuulivoimarakentamisen pitkäaikaisiin vaikutuksiin liittyvien epävarmuuksien huomioimiseen. Suosituksen lähtökohtana ovat erityisesti poroilla havaitut tuulivoiman välttelyetäisyydet (Tolvanen ym. 2023) sekä karibututkimuksissa tunnistetut infrastruktuurin, elinympäristöjen toiminnallisen menetyksen ja saalistusriskin väliset yhteydet. Viiden kilometrin etäisyyttä ei tule tulkita metsäpeuran tarkaksi biologiseksi vaste-etäisyydeksi, vaan tutkimusnäyttöön perustuvaksi ja epävarmuudet huomioivaksi suunnittelusuositukseksi. Suosituksesta poikkeamista tulisi siten perustella osoittamalla, miksi lyhyempi etäisyys turvaisi kyseisessä ympäristössä metsäpeuran lisääntymisympäristöjen toiminnallisen säilymisen.

Eteläneva–Viitasalonneva–Seljäsennevan Natura2000-aluetta arvioidaan YVA-selostuksen mukaan käyttävän noin 1–4 vaadinta kesäisin. Em. Natura-alueelle esitetty 1–4 vasaa hoitavan vaatimen arvio ei perustu alueella tehtyyn vaadinmäärän laskentaan, vaan muualla kerätystä GPS-panta-aineistosta johdettuun laskennalliseen arvioon. Natura-arviointi viittaa alkuperäiseen metsäpeuraselvitykseen (Ramboll 2025a), jossa esitetyt ko. Natura2000-alueen käyttöarviot perustuvat muualla Suomenselällä pannoitettujen vaadinten kesäaikaiseen tilankäyttöön ja siitä johdettuun vaadintiheyteen, ei Etelänevan alueella havaittujen vaadinten lukumäärään. Arviota voidaan pitää suuntaa antavana, mutta arvioon jää runsaasti epävarmuutta.

Luke näkee, että on epävarmaa, missä määrin em. Natura-alueelle jäävät lisääntymisympäristöt pystyvät ylläpitämään alueen nykyistä kesäaikaista käyttöä pitkällä aikavälillä, kun huomioidaan tuulivoimahankkeiden mahdolliset yhteisvaikutukset sekä alueella esiintyvä saalistuspaine. Pihtinevan suunniteltujen ja Kuuronkallion nykyisten voimaloiden viiden kilometrin etäisyysvyöhykkeiden yhteenlaskettu pinta-ala kattaa paikkatietotarkastelun perusteella yhteensä noin 30–35 % Eteläneva–Viitasalonneva–Seljäsennevan Natura-alueesta, jolloin häiriövyöhykkeet sijoittuvat alueen molemmin puolin vasten hankkeita. Vyöhykkeet kuvaavat mahdollista häiriövaikutuksen aluetta, eivät suoraan menetettyä elinympäristöä. Lisäsi Natura-alueen läpi kulkee 110 kV linja, jolla todennäköisesti on oma häiriövaikutuksensa. Luke tunnistaa häiriövasteisiin liittyvät epävarmuudet.

Ramboll 2025a metsäpeuraselvityksessä arvioidaan Pihtinevan hankealueella ja sen lähisoilla liikkuvan muutamia kymmeniä metsäpeuroja. Vaikka arvio on karkea, se osoittaa alueen kuuluvan metsäpeurojen käyttämään elinympäristöverkostoon. Täydennetyssä arvioinnissa tunnistetaan edelleen suuria kielteisiä vaikutuksia eräisiin metsäpeuran lisääntymisympäristöihin. Luke katsoo, että arvioinnin johtopäätöksissä tulisi selkeämmin osoittaa, miten nämä paikallisesti suuret vaikutukset on huomioitu arvioitaessa hankkeen keskeisimpiä johtopäätöksiä. Luke kiinnittää huomiota siihen, että metsäpeuraan kohdistuvien vaikutusten ekologinen merkittävyys ei riipu siitä, onko metsäpeura kyseisen Natura-alueen suojeluperuste.

Myös muilla Natura-alueilla ja niiden ulkopuolella sijaitsevat lisääntymisympäristöt voivat olla metsäpeurakannan säilymisen kannalta tärkeitä. Lisäksi Naturasoiden läheisyydessä ja ympäristössä laajamittaiset elinympäristöjen rakentamiset voivat heikentää myös nykyisten metsäpeuraperustaisten Natura-alueiden luontoarvoja. Lisäksi sellainen oletus, että vain nykyiset metsäpeuraperustaiset Natura-alueet riittäisivät elinvoimaisen metsäpeurakannan elinympäristöksi, on ongelmallinen, koska käytettävissä olevan tieteellisen tiedon perusteella villit boreaaliset Rangifer-suvun populaatiot eivät ole menestyneet voimakkaasti rakennetuissa tai ihmisvaikutuksen muokkaamissa elinympäristöissä. Lisäksi metsäpeuraperusteisten Natura-alueiden yhteenlaskettu pinta-ala muodostaa vain pienen osan GPS-pannoitettujen metsäpeurojen kesäaikaisen tilankäytön kattamasta alueesta. Tämä havainnollistaa Natura-alueiden ulkopuolisten elinympäristöjen merkitystä, vaikka pinta-alavertailu ei yksin osoita niiden suhteellista ekologista arvoa.

Mikäli laajamittainen infrastruktuurirakentaminen heikentää metsäpeuran lisääntymisedellytyksiä alueilla, joilla myös suurpetojen saalistus rajoittaa kannan kasvua, voi syntyä paineita kompensoida elinympäristövaikutuksia suurpetokantojen voimakkaammalla sääntelyllä. Luke pitää tärkeänä, ettei elinympäristöhaittojen ehkäisemistä korvata suurpetokantojen sääntelyyn tukeutumisella. Luke tukee ajatusta, että suurpetojen saalistus nähdään herkkyystekijänä ja esim. Pihtinevan ympäristöissä nykyisin havaittavaa vähäistä metsäpeuramäärää ei tulkittaisi sellaisenaan osoitukseksi elinympäristön vähäisestä merkityksestä. Samalla Luke toivoo, ettei mainitun luonnondynamiikan seurauksena olevaa alhaisen metsäpeurakannan tasoa käytettäisi lieventävä tekijänä maankäytön vaikutusten arvioinnissa. Metsäpeura on normaalia suurpetojen saalista ja suurpetokanta rajoittaa metsäpeurakannan kokoa, josta on runsaasti tieteellistä näyttöä ja todettu myös YVA-selostuksessa ja sen täydennyksessä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Hankkeen supistamisesta huolimatta erityisesti metsäpeuraan ja suurpetoihin kohdistuvat vaikutukset sekä useiden uusiutuvan energian hankkeiden yhteisvaikutukset jäävät edelleen mahdollisesti merkittäviksi eikä niiden lieventämiseksi ole esitetty riittäviä toimia. Lisäksi Luke näkee puutteita metsäkanalintuihin kohdistuvien vaikutusten ja yhteisvaikutusten arviointien osalta. YVA-selostuksen täydennys kaavaluonnosta varten vastaa ainakin osittain yhteysviranomaisen perusteltua päätelmää. Pihtinevan hankealue on edelleenkin laaja, vaikka sitä on pienennetty. Samalla Luke näkee, etteivät täydennyksen arviot vähennä merkittävästi Pihtinevan hankkeen ja muiden lähihankkeiden aiheuttamaa epävarmuutta erityisesti läheisten Natura2000-alueiden osalta. Mahdollisissa jatkotarkasteluissa Luke pitää tarpeellisena, että yhteysviranomaisen esittämän noin viiden kilometrin rakentamattoman vyöhykkeen poikkeukset perusteltaisiin selkeämmin ekologisesta näkökulmasta. Samalla olisi hyödyllistä esittää selkeä määrällinen arvio siitä, kuinka paljon metsäpeuran lisääntymiseen hyvin soveltuvaa elinympäristöä jää Pihtinevan ja läheisten muiden tuulivoimahankkeiden yhteisten mahdollisten häiriövyöhykkeiden ulkopuolelle seudullisella mittakaavalla. Kumulatiivisten yhteisvaikutusten osalta Luke toteaa, että täydentävässä aineistossa on tarkasteltu useiden hankkeiden yhteisvaikutuksia sekä lähiseudun että Suomenselän mittakaavassa.

Tarkastelu tunnistaa laaja-alaisen elinympäristöjen heikkenemisen ja kielteisten populaatiovaikutusten riskin. Se painottuu kuitenkin hankealueiden ja metsäpeura-aineistojen päällekkäisyyksiin sekä laadullisiin arvioihin. Luke näkee, että mainittu tarkastelu ei vielä riittävästi osoita elinympäristökokonaisuuden säilymistä. Siksi Luke suosittelee syventämään tarkastelua siten, että hankkeiden yhteisten häiriövaikutusten jälkeen säilyvien lisääntymiselinympäristöjen määrä, laatu ja toiminnallinen kytkeytyneisyys sekä Pihtinevan vaikutus tähän kokonaisuuteen voidaan arvioida nykyistä selkeämmin.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 23.11.2026 klo 17:06:34.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen
Antti Paasivaara

Liitteet:

Tiedoksi: